Wereld van Filantropie

Dr. Lau Schulpen

Veranderen bittere noodzaak

Neerwaartse trend vrijwilligerswerk noopt tot nieuwe recepten

HH *Door Hans Hulst*
19-11-2026

Vrijwilligers *Analyse*

Vrijwilligers zijn de hoeksteen van het maatschappelijke middenveld. Maar hoe lang nog? Zowel Geven in Nederland (Vrije Universiteit) als het State of the Sector onderzoek (Radboud Universiteit & CBF) constateert op de lange termijn een negatieve trend.

Het wordt lastiger vrijwilligers en vrijwillige bestuurders te vinden en jonge vrijwilligers stellen andere eisen. Laila Ait Baali (Vereniging VrijwilligerswerkNL) is duidelijk: ‘De samenleving verandert en organisaties moeten mee veranderen.’

https://www.wereldvanfilantropie.nl/nieuws/neerwaartse-trend-vrijwilligerswerk-noopt-tot-nieuwe-recepten
This is an open access article distributed under the terms of the CC BY-NC-ND 4.0 license
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/

Minder vrijwilligers bij goede doelen

Een van de onderwerpen die in het onderzoek aan bod komen is vrijwilligerswerk. Duizenden maatschappelijke organisaties leunen op het werk van vrijwilligers. Nog steeds verrichten miljoenen Nederlanders vrijwilligerswerk, maar er begint zich een dalende trend af te teken. Het tweejaarlijkse onderzoek Geven in Nederland (Vrije Universiteit), dat eind juni werd gepresenteerd, stelt dat het percentage Nederlanders dat vrijwilligerswerk verricht is gedaald van 52% (2018-2019) naar 45% (2024-2025).

Dr Lau Schulpen (Radboud Universiteit) ziet dezelfde neerwaartse trend in de goede-doelensector in de jaarverslaginformatie van de Erkende goede doelen in de database van het CBF. 'In 2020, het Covid-jaar, is het aantal mensen dat vrijwilligerswerk verricht bij goede doelen gedaald,' zegt hij. 'We zien dat enigszins opklimmen in 2021 en 2022. Maar in 2023 was er weer een forse daling, met 11%.'

Uitgedrukt in absolute aantallen nam in de periode 2016 – 2020 het aantal vrijwilligers in de sector gestaag af. Daarna volgde een korte periode van herstel. In 2023 was er opnieuw een daling, die zich in 2024 enigszins herstelde. Van de 197.000 geregistreerde vrijwilligers in de sector in 2016 waren er 2024 nog maar 173.000 over. Een daling met 13,2%. Voor 2025 zien we in de data voor zover die nu beschikbaar is dat het aantal vrijwilligers stagneert. Daarbij moet wel aangetekend worden dat van de 815 organisaties (13,7%) in de dataset er slechts 112 consequent rapporteren over het aantal vrijwilligersrelaties. Het werkelijke aantal vrijwilligers in de sector ligt dus waarschijnlijk een stuk hoger.

Dat neemt niet weg dat de dalende trend zowel in State of the Sector als Geven in Nederland zichtbaar is. 'Als goede doelen minder mensen aantrekken om het werk te doen, kan dat natuurlijk niet te lang doorgaan,' zegt Schulpen. 'Zo'n dalende trend heeft consequenties. Vrijwilligers zijn namelijk een levenslijn van de sector. Een dalend aantal vrijwilligers zegt bovendien iets over het maatschappelijke draagvlak van de goede doelen.'

Jongeren stellen andere eisen

Laila Ait Baali is directeur van Vereniging VrijwilligerswerkNL, een organisatie waarbij ruim 380 (koepel)organisaties zijn aangesloten die met of voor vrijwilligers werken. Zij vindt het te vroeg om de stormbal te hijsen. 'Volgens het CBS verrichtte 47% van de Nederlanders in 2025 in georganiseerd verband vrijwilligerswerk, ten opzichte van 49% het jaar daarvoor. In vergelijking met andere landen geven Nederlanders nog altijd relatief veel tijd. Je merkt inderdaad wel dat het minder wordt. Wij zouden graag zien dat de negatieve trend kentert.'

De editie 2026 van Geven in Nederland van de VU toont aan dat jongeren minder vaak geld geven, maar nog steeds bereid zijn hun tijd te doneren. Sterker: het percentage jongeren dat vrijwilligerswerk verricht is gestegen van 27% (2003-2004) naar 36% (2024-2025). De onderzoekers tekenen daarbij wel aan dat jongeren andere eisen stellen aan hoe het vrijwilligerswerk wordt ingericht.

https://www.wereldvanfilantropie.nl/nieuws/neerwaartse-trend-vrijwilligerswerk-noopt-tot-nieuwe-recepten
This is an open access article distributed under the terms of the CC BY-NC-ND 4.0 license
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/

Aait Bali trekt daaruit de logische conclusie: ‘De samenleving verandert en organisaties moeten mee veranderen. Van de gemiddelde burger wordt verwacht dat hij ook mantelzorg levert. En vrouwen worden geacht naast hun baan ook zorgtaken uit te voeren. Je kunt je uren maar een keer inzetten.’

Ze pleit dan ook voor flexibiliteit. Sommige organisaties hebben hier goede stappen in gezet en hanteren een wachtlijst. ‘Maar je ziet ook organisaties die traditioneler opereren, die moeite hebben vrijwilligers te vinden. Als wij zien dat organisatie X het op een effectieve manier heeft georganiseerd zorgt VrijwilligerswerkNL ervoor dat het bekend wordt gemaakt. Bijvoorbeeld door kennisdeling te faciliteren en trainingen te ontwikkelen.’

Positieve signalen

De Vereniging VrijwilligerswerkNL neemt deel aan het Maatschappelijke Diensttijd (MDT) programma van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW). In dat programma maken jongeren kennis met vrijwilligerswerk. Wat Ait Baali ziet geeft haar hoop dat de terugloop van het aantal vrijwilligers kan worden gestuit. ‘We zien hele mooie signalen. Jongeren zijn wel degelijk maatschappelijk geëngageerd. Ze willen echt iets doen, maar op een andere manier. Online of misschien incidenteel. Zij voelen ook de verantwoordelijkheid om iets terug te geven aan de maatschappij.’

‘Ik ben dus optimistisch,’ vervolgt zij. ‘Maar dan is het wel belangrijk dat je als organisatie inspeelt op de veranderende tijden. Anders laat je sociaal kapitaal liggen, en dat is zonde. De wil bij jongeren om een maatschappelijke bijdrage te leveren is er. Maar je moet je aanpassen aan de manier waarop ze dat willen doen, niet andersom. Dat is de *mindshift* waar we aan moeten werken.’

Tekort vrijwillige bestuurders?

Op bestuursniveau zijn met name bij kleine organisaties – in de goededoelensector, maar ook bij sportclubs – veelal vrijwilligers actief. In het State of the Sector-onderzoek van Lau Schulpen en het CBF zijn vooralsnog geen alarmerende trends over het aantal vrijwillige bestuurders in de goededoelensector waar te nemen. Het onderzoek onderscheidt vijf groottegroepen van goede doelen. Bij grote organisaties is het gemiddeld aantal bestuurders gedaald van 9,0 naar 8,1. Voor midden-kleine en midden-grote organisaties neemt het gemiddelde aantal bestuurders af met 0,5 per organisatie.

Laila Ait Baali hoort in het veld dat de vele wetten en regels mensen afschrikken om vrijwillig bestuurder te worden. ‘Te veel verantwoordelijkheid, veel juridische zaken waar je als bestuurder van een stichting of vereniging je handtekening onder moet zetten. Financiers zijn risicomijdend en laten je dus door veel hoepels springen. Dat schrikt af. Er is een tekort. We krijgen dan ook steeds vaker de vraag van organisaties om hen te helpen bestuurders te vinden.’

https://www.wereldvanfilantropie.nl/nieuws/neerwaartse-trend-vrijwilligerswerk-noopt-tot-nieuwe-recepten
This is an open access article distributed under the terms of the CC BY-NC-ND 4.0 license
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/

Mensen zijn nog steeds best bereid vrijwilligerswerk te doen, maar het moet wel passen bij hun levensfase. Jongeren zitten niet te wachten op een vrijwillige bestuursfunctie waar ze 6 tot 8 uur per week voor aanwezig moeten zijn. ‘Tegelijkertijd zijn bestuurders wel nodig om aan de verantwoordingseisen te voldoen’, zegt Ait Baali. ‘Wij proberen te helpen bij het flexibeler inrichten van bestuursfuncties. Misschien dat het werk bijvoorbeeld als duobaan kan worden verricht?’

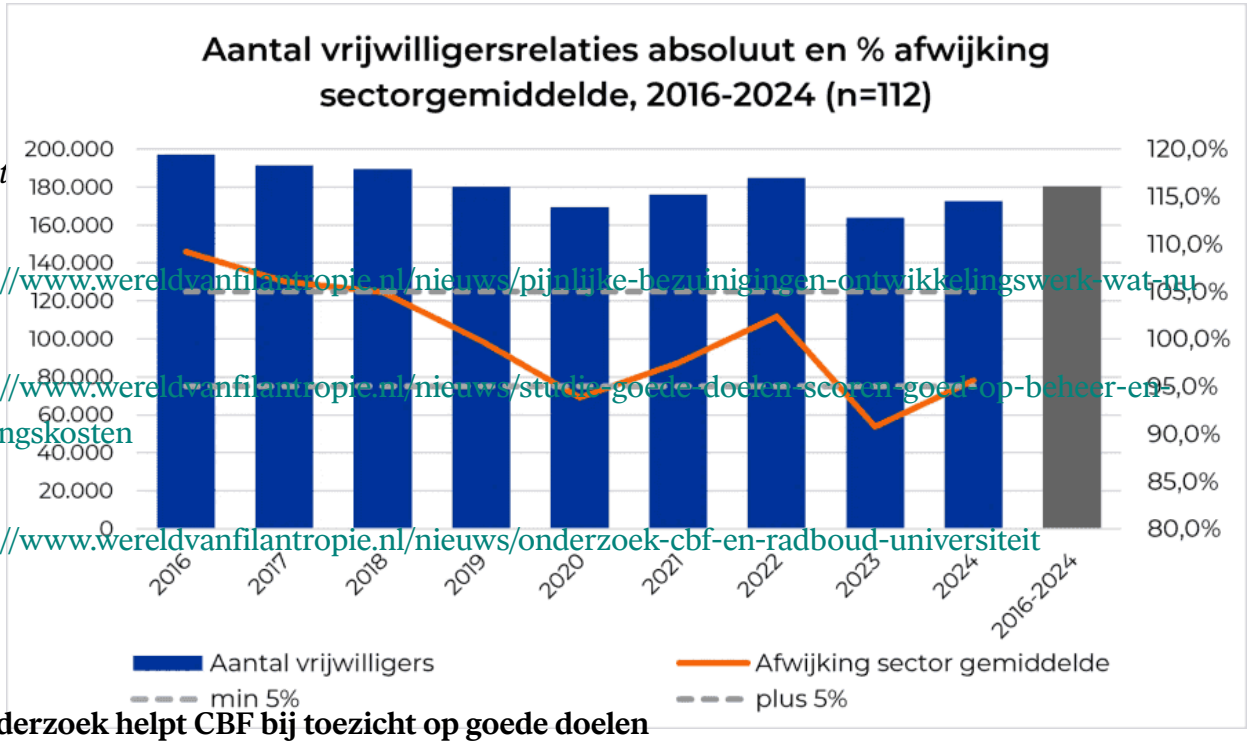
Toezichthouders: misschien toch betalen?

Een andere categorie vrijwilligers zijn leden van Raden van Toezicht van goede doelen. Onderzoek van prof. dr. Caeleste Braun (Universiteit Leiden) en dr. Agota Szabo (Haagse Hogeschool) verricht in opdracht van Intern Toezicht Goede Doelen (ITGD), liet in 2025 zien dat er een probleem ligt bij het werven van vrijwillige toezichthouders. De twee onderzoekers concluderen dat leden van Raden van Toezicht vaak uit eigen netwerken komen. En dat komt de diversiteit en inclusiviteit van het toezicht niet ten goede.

Goed nieuws is er ook, volgens Franck Erkens, scheidend voorzitter van de ITGD. Steeds meer mensen volgen een opleiding tot toezichthouder. Het aanbod stijgt. Hij vindt wel dat het toezicht ondertussen zo complex is geworden dat het vrijwillige karakter eigenlijk niet meer houdbaar is. Volgens Erkens zou moeten worden overwogen om voor toezicht te gaan betalen, zoals ook bestuurders bij grotere goede doelen worden betaald volgens het BSD-systeem (Basis Score voor Directiefuncties).

‘De discussie over bezoldiging moet worden opgepakt,’ zegt hij. ‘Je hebt als toezichthouder een vierledige rol. Je bent niet alleen de “onbetaald, vrijwillige adviseur” van de bestuurder, maar ook controleur, werkgever en ambassadeur. De complexiteit en verantwoordelijkheid van het werk maakt dat dat daar iets tegenover moet staan. Anders kom je in de knoop met diversiteit. Jongeren kunnen het zich namelijk niet altijd permitteren om tijd te besteden aan complex toezicht, terwijl daar niet of nauwelijks voor wordt betaald.’

https://www.wereldvanfilantropie.nl/nieuws/neerwaartse-trend-vrijwilligerswerk-noopt-tot-nieuwe-recepten
This is an open access article distributed under the terms of the CC BY-NC-ND 4.0 license
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/

Dit art

https://www.wereldvanfilantropie.nl/nieuws/pijnlijke-bezuinigingen-ontwikkelingswerk-wat-nu

https://www.wereldvanfilantropie.nl/nieuws/studie-goede-doelen-scoren-goed-op-beheer-en-wervingskosten

https://www.wereldvanfilantropie.nl/nieuws/onderzoek-cbf-en-radboud-universiteit

Onderzoek helpt CBF bij toezicht op goede doelen

Onderzoek is een kerntaak voor het CBF, zegt Gerjob Lootens, die zich bij de toezichthouder richt op onderzoek en ontwikkeling. ‘Inzicht helpt ons immers om goede toezichtvragen te stellen. Bovendien kunnen we vanuit onze data en kennis van de sector het maatschappelijke debat voeden met feiten. Daarom is de samenwerking met de Radboud Universiteit in het State of the Sector-onderzoek belangrijk.’

Goede doelen zijn essentieel voor de samenleving om twee redenen, stelt Lootens. Zij maken de samenleving beter door het werk dat zij verrichten voor maatschappelijke missies en zij vormen mede de samenleving doordat zij mensen met elkaar verbinden rondom die doelstellingen. Lootens: ‘In het State of the Sector-onderzoek brengen we die maatschappelijke bijdrage van goede doelen in kaart. Bovendien kijkt het onderzoek naar de financiële gezondheid van de sector om ook op lange termijn zijn goede werk te kunnen blijven doen.’

Bekijk hier alle State of the Sector-onderzoeken.

Achtergrond

Het CBF bewaakt voor donateurs de betrouwbaarheid van goede doelen. Bovendien probeert de toezichthouder een bijdrage te leveren aan de professionalisering van de sector. Daarom analyseert het CBF elk jaar samen met Dr. Lau Schulpen (Radboud Universiteit) de informatie uit meer dan 800 jaarverslagen van goede doelen in de CBF-database. De belangrijkste ontwikkelingen worden beschreven in de State of the Sector en in de Goede Doelen Index van een indexcijfer voorzien. Met als doel goede doelen waardevolle inzichten te verschaffen en handvatten te bieden voor een vergelijking met hun *peers*.

This is an open access article distributed under the terms of the CC BY-NC-ND 4.0 license
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/

Abonneer je op ons gratis Journaal:

E-mail adres

Schrijf je in

https://www.wereldvanfilantropie.nl/nieuws/neerwaartse-trend-vrijwilligerswerk-noopt-tot-nieuwe-recepten
This is an open access article distributed under the terms of the CC BY-NC-ND 4.0 license
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/